
RECENZE KNIH

Ambühl A. a spol.: **Psychoterapie der Zwangsstörungen**

Druhé přepracované a rozšířené vydání.

Thieme Verlag, 2002, 215 stran.

Pořadatelé se podařilo spojit v celek třináct statí. Nic se neopakuje. Na základě příkladů se ukazuje, že cesta k nutkavé poruše probíhá ve třech etapách. Na počátku existuje konvulze pocitů, která nemůže být zvládnuta. Na základě prožívaných pocitů neúplnosti vytváří se u postiženého silná potřeba jistoty a kontroly. Za cenu vlastní sebedisociace se jim konečně daří za pomoci nutkání dosáhnout kontroly nad svým vnitřním stavem. Další popis se věnuje diagnostice podle klasifikačních systémů DSN.IV a ICD-10. Provádějí se nejdůležitější diferenciálně diagnostická ohraničení od jiných psychických poruch. Uvádějí se údaje o epidemiologii, komorbiditě a průběhu nutkavé poruchy.

Následující stať se zabývá vývojem a udržováním nutkavé poruchy z psychodynamického hlediska. Podle literární předlohy lady Macbeth se nejprve ukazuje klasický psychoanalytický koncept, podle něhož je nutkavá porucha výsledkem obranného procesu nevědomých oidipálních konfliktů na análním stupni vývoje. Nutkání se popisuje jednak jako pseudokonfliktní řešení, ale na druhé straně při (raných poruchách já) jako autoprotektivní možnost ke stabilizaci já.

Další kapitola popisuje z kognitivního hlediska a terapie chování vývoj a udržování nutkavé poruchy. Detailně se uvádějí predispozice, podmínky vývoje a udržování nutkavé poruchy. Rovněž tak dynamika průběhu. Psychodynamický přístup k nutkavým poruchám a postup terapie se popisuje po jednotlivých etapách a za pomoci příkladů.

Krhut J. a spol.: **Neurologie**

Galén, 2005, 141 s., 70 obr., 17 tab.

Z úvodu knihy vyplývá, že rozvoj neurologie přinesl za posledních 30 let mnoho nového. Praktické využití tomu však neodpovídá. Při léčení dysfunkcí močových cest se, bohužel, ještě dnes setkáváme s pacienty na vozíku, kteří bloudí mezi praktickým lékařem (přestože je to problematika příliš odborná), neurologem (přestože potíže s močením musí řešit urolog) a urologem.

Z publikace mohou těžit různé profese. Autoři spolupracovali s urologickými pracovišti v Rakousku a Německu. Uváděné literární odkazy jsou čerstvé.

Je podán náčrt historie neurologie až k novým významným terapeutickým přístupům. Kniha obsahuje přehled inervace dolních močových cest, fyziologii mikce, patofyziologii neurogenního měchýře, dále klasifikace neurogenních poruch mikce.

Upozorňuje se na možné problémy a možnosti alternativních přístupů.

Specifický přístup směřující k symptomu za pomoci metod kognitivní psychoterapie je popisován zevrubně. V případě nutkavých rituálů má tu význam i expozice in vivo. Pokud jde o nutkavé myšlenky, hrají velkou roli kognitivní strategie, které mohou umožnit jiné zacházení s těmito myšlenkami. Je připojen názorný příklad.

Na případu pacientky s mnohačetnými nutkavými rituály se ukazuje možnost různých terapeutických modelů. U nemocné s těžkými poruchami nutkavého mytí je uvedena možnost léčení za využití terapií podle různých škol. Pacienti mají svůj prožitkový chaotický svět nově uspořádat. Ukazuje se, jak toho dosáhnout. Nevynechává se možnost skupinové terapie. Vyzvedávají se účinní činitelé.

Kombinovaná léčba psychoterapií a farmakoterapií vede ke vzniku „psychoneurobiologického modelu nemoci“. Předkládá se přehled o medikamentózní léčbě nutkání, dále přehled důležitých kontrolovaných studií o kombinovaném léčení nutkavých poruch. Tady se upozorňuje na různé strategie léčení.

Jsou probírány okolnosti, které ulehčují rozhodnutí, zda léčit v ambulanci nebo na lůžku.

Ke konci práce upozorňují autoři na centrální význam vztahu terapeuta a pacienta. Jde o seriózní publikaci.

Prof. MUDr. Jan Mečíř, Dr.Sc.

Z vyšetřovacích metod se upřednostňují méně invazivní. Používá se SONO-vyšetření, videodynamická aparatura.

Zvláštní kapitola se týká terapie těchto poruch. Léčení se popisuje podle čtyř typů dysfunkce. Používá se medikamentózní terapie. Je buď konzervativní nebo operační. Ilustrace výkonů jsou dobře podány. Tyto dysfunkce se mohou kombinovat i s jinými onemocněními. Nás zaujaly demence, stavy po cévních mozkových příhodách, při Parkinsonově nemoci.

Neurogenní sexuální dysfunkce jsou podávány běžným způsobem. Publikaci, která je vytištěna na křídovém papíře, využijí hlavně pracovníci v gerontopsychiatrii.

Prof. MUDr. Jan Mečíř, Dr.Sc.

Na základě sledování se dospělo k tomu, že lze typy záchvatů a syndromů spolehlivě diferencovat. Podstatné je třídění na primárně generalizované záchvaty, fokální záchvaty a syndromy. První jsou častěji idiopatické. Jde tedy o záchvaty které jsou od počátku generalizované, a záchvaty, které začínají fokálně a fakultativně se dále rozvíjejí v sekundárně diferencované. Při generalizovaných formách záchvatů jsou primárně zúčastněny obě hemisféry jako výraz subkortikálního generátoru záchvatu z předráždění vzrušení thalamokortikálních zapojovacích okruhů. Motorické fenomény vystupují vždy bilaterálně symetricky.

Fokální záchvaty jsou probírány ve skupinách s motorickými, somatosenzorickými a psychickými syndromy. Z psychických symptomů se uvádějí příznaky dysfázické, dysmnestické, kognitivní, afektivní, dále iluze a komplexní halucinace. To vše může mít stále ještě formu jednoduchých fokálních záchvatů. Vyskytují se však i komplexní fokální záchvaty.

Na dvou stránkách ve formě tabulek se uvádí klasifikace epileptických záchvatů a epilepsií podle mezinárodní klasifikace ILAE1989. Zde je zachyceno velké množství speciálních forem záchvatů. Zvláště pak se zmiňují i formy neklasifikovatelné. Mnoho ze syndromů patří do sféry dětské psychiatrie.

Pozornost získává status epilepticus, problematika průběhu onemocnění, zamyšlení nad etiologií a genetikou. Zanedbán není přínos EEG vyšetření a zobrazovacích metod.

Značnou část publikace tvoří seznámení s psychiatrickými poruchami u epilepsií.

Autoři jsou přesvědčeni, že používání klasických mezinárodních třídících seznamů nemocí málo vyhovuje, mají-li se použít pro diagnostiku komplikovanější formy těchto záchvatových onemocnění. Internacionální liga pro epilepsii vyvi-

nula vlastní symptomatiku pro klasifikaci psychických poruch při epilepsii. Při obecně používaných klasifikacích by mělo být přihlíženo i k třídění Internacionální ligy. I tato publikace se o ni opírá.

Častou komplikací u epilepsie je deprese. Fenomenologicky se liší od endogenních depresí tím, že jsou přítomny dlouhou dobu trvající rozlady, somatoformní stavy, úzkostné rozlady. Riziko je zvláště u temporální epilepsie. Vyskytují se úzkosti a úzkostné stavy, vyvolané onemocněním, ale i jako reakce na probíhající onemocnění. Agresivita je zřídka přímým důsledkem epileptické aktivity. Může být vyvolána řadou jiných okolností. Nejzávažnější psychiatrické komplikace u nemocných s epilepsií jsou psychózy. Tady dosud nevíme, jak se ovlivňují různé systémy. Suicidie končí 5 – 10 pacientů. Někdy se obtížně diagnostikují psychogenní záchvaty, které nejsou podmíněné epilepsií. Typické změny osobnosti nejsou přítomny, ale je mnoho nápadností. Pro vývoj kognitivních poruch mají význam tři činitele: etiologie, záchvatová aktivita a antiepileptická terapie. Významné jsou zvláště poruchy paměti.

Další stať je věnována terapii epilepsie. Porovnávají se její výsledky za použití starých i novějších farmak. Zvláštní odstavce jsou věnovány působení psychofarmak při epilepsii. Rovněž tak jsou uvedeny možnosti použití antiepileptik u osob léčených psychofarmaky. Po důkladném vyšetření mohou příznivě působit i chirurgické zásahy. Naprosto se zamítá použití antikonvulzivní terapie. Nervus vagus a jeho stimulace se používají vzácně. Podstata působení je stále nejasná. Viagra není u epileptiků zakázána.

V závěru knihy se zdůrazňuje možnost využívat různé formy psychoterapie.

Prof. MUDr. Jan Mečíř, DrSc.

Weber H., Rammsayer T. (Hrsg.): **Handbuch der Persönlichkeitspsychologie und Differentiellen Psychologie**

Hogrefe Verlag, Göttingen, Bern, Wien, Toronto. Seattle, Oxford, Prag, 2005, 608 s. 59,95 Eur, ISBN 3-8017-1855-7.

Recenzovaná příručka psychologie osobnosti a diferenciální psychologie vychází jako druhý svazek psychologické řady renomovaného nakladatelského domu Hogrefe Verlag. Dohromady je počítáno s 13 svazky, přičemž jako první v tomto roce již vyšla příručka klinické psychologie a psychoterapie.

Práce je společným dílem 64 autorek a autorů převážně z Německa (2 příspěvky přicházejí z Rakouska, 1 ze Spojených států a 3 ze Švýcarska) a výhradně z univerzitních pracovišť a Insti-

tutu Maxe Placka v Berlíně. Nesnadného vydavatelského úkolu se ujali prof. Hannelore Weberová z Univerzity v Greifswaldu a prof. Thomas Rammsayer z Univerzity v Göttingenu.

Cílem rozsáhlé příručky je seznámit čtenáře a studenty psychologie či jiných pomáhajících profesí, stejně jako absolventy takto zaměřeného vzdělání, se základy psychologie osobnosti. Budiž upozorněno, že výraz diferenciální psychologie se v německé tradici užívá pro ta pojetí psychologie osobnosti, jež vycházejí z odlišnosti mezi lidmi,

snažíce se je kvantitativně zachytit a vyjádřit. Zmíněný cíl se autorkám a autorům podařilo splnit – kritickou poznámku uvedu závěrem recenze.

Kniha je členěna do 8 kapitol a celé řady podkapitol, na jejím konci nalezneme seznam a adresy autorek a autorů, jmenný a věcný rejstřík. Použitá a doporučená literatura je uváděna zvláště za každým příspěvkem.

Z důvodu rozsahu recenze kapitoly a podkapitoly pouze vyjmenuji.

1. Základy (osobnost: stabilita a změna, vývoj osobnosti, biologické vlivy, vývoj osobnosti, vlivy prostředí).

2. Teoretické perspektivy (psychoanalytické teorie osobnosti, humanistické teorie osobnosti, biologické teorie osobnosti, přístupy z teorií učení, přístupy z teorií vlastností, interakční přístupy, konstruktivistické přístupy).

3. Metodické přístupy (idiografický a nomotetický přístup, zprávy o sobě, pozorování chování, objektivní psychologicko diagnostické postupy, experimentální metody, biologické přístupy, genetika chování, studie dvojčat a adoptovaných dětí, longitudinální studie, kulturně srovnávací přístupy).

4. Základní dimenze interindividuálních rozdílů (vlastnosti, temperament, neuroticismus, extroverze, já a sebeopojení, cíle, motivy, hodnoty a hodnotové postoje, rozdíly mezi pohlavími).

5. Osobnostní rozdíly v oblasti schopností a kompetencí (inteligence, kreativita, moudrost, životní a osobní vzhled, sociální kompetence, sebe regulace a sebekontrola, zvládání stresu).

6. Osobnostní rozdíly v emočně kognitivní oblasti (úzkostnost, hněvivost, stres, pohotovost,

sebehodnocení, místo kontroly, sebeúčinnost, optimismus).

7. Osobnostní rozdíly v oblasti sociálního chování (prosociální chování, empatie, agresivita, prezentace sebe, sociální podpora, volba partnera a partnerství).

8. Význam osobnosti znaků v hlavních oblastech aplikované psychologie (klinická psychologie, psychologie zdraví, pracovní a organizační psychologie, pedagogická psychologie, psychologie práva, gerontopsychologie: spěšné stárnutí, psychologie dopravy).

Již z pouhého výčtu kapitol a podkapitol je zřejmé, že se jedná o práci poměrně heterogenní a je otázka, zda při takovém množství autorek a autorů lze nalézt jednotící hlediska tvořící z knihy celek – i ve významu tvarové psychologie. Doba, kdy i rozsáhlé odborné publikace byly napsány „jedním rukopisem“, je již asi za námi. Objemné publikace jsou sestaveny a vydány poměrně rychle větším kolektivem autorek a autorů. Rutina (i díky počítačovému zpracování) v této tvorbě je samozřejmostí.

Osobně mne v publikaci nejvíce zaujaly části týkající se diferenciální psychologie, která je pro německou oblast příznačná a tradiční. U jejího zrodu stojí William L. Stern (1871 – 1938), autor inteligenčního kvocientu. Naopak jsem postrádal podrobnější zmínku o typologiích osobnosti a o lidských hodnotách.

Recenzovaná kniha se snadno čte, obsahuje řadu příkladů, tabulek, grafů apod. Po stránce nakladatelské je provedena vzorně.

Prof. PhDr. Jan Vymětal

Senf W., Broda M: **Praxis der Psychotherapie**

Georg Thieme Verlag, Stuttgart, New York, 2005, 781 stran, cena 119 Euro.

Psychotherapie, jakožto obor na pomezí medicíny, psychologie a sociální věd, získává na důležitosti v naší zemi zejména v průběhu posledních 15 let. Na český knižní trh se v posledních letech dostala řada monografií týkajících se psychotherapie, ať šlo o všeobecné učení psychotherapie (Kratohvíl, Vymětal), nebo o publikace týkající se jednotlivých psychotherapeutických směrů (Praško – kognitivně behaviorální terapie, Vymětal – Rogersovská psychotherapie, Mikota – analyticky orientovaná psychotherapie), z encyklopedicky zaměřených monografií se před nedávnem objevila publikace popisující jednotlivé psychotherapeutické systémy (Prochazka, Norcross).

Kniha německých autorů profesora Wolfganga Senfa z Essenu a dr. Michaela Brody, klinického psychologa, působícího v středoněmeckém Dahnu, rozhodně mezi encyklopedické publikace týkající se psychotherapie patří. Na publikaci se podílelo 85 předních německých a rakouských odborníků. Po

dvou předchozích vydáních (první vydání v roce 1996, druhé v roce 1999) se tohoto roku díky nakladatelství Georg Thieme Verlag dostává na knižní trh třetí, rozšířené vydání, obsahující 122 zobrazení a 88 tabulek.

Kniha je přehledně rozdělena do 56 kapitol a deseti tematických okruhů. V každé kapitole můžeme nalézt rovněž spoustu internetových odkazů k dané tématice, většinou se jedná o odkazy na německé stránky psychiatrických a psychotherapeutických společností a institucí.

První okruh se pokouší definovat a vymežit psychotherapii, obsahuje kapitolu o historii psychotherapie od nástupu fašismu k moci až do roku 1945.

Druhý okruh zahrnuje spíše teoretická témata jako jsou nyní intenzivně zkoumané souvislosti mezi neurobiologií, psychotherapií, sociální osobnostní teorií a vývojovou teorií. Obsahuje rovněž i kapitolu věnující se problematice vztahu mezi

lékařem (terapeutem) a pacientem (klientem). Velmi zajímavý je třetí tematický okruh zabývající se dříve opomíjenou součástí psychoterapie, a tou je diagnostika. První kapitola je věnována klasické a všeobecně známé psychiatrické diagnostice dle mezinárodních klasifikací duševních nemocí IDE – 10 a DSM – IV. Další kapitoly jsou zaměřeny na diagnostické postupy podle jednotlivých psychoterapeutických směrů. Zahrnuje zjišťování a hodnocení bludných kruhů a naučených patologických vzorců chování v kognitivně behaviorální terapii, diagnostiku vědomých a podvědomých psychosociálních konfliktů používaných v psychodynamické terapii. Zde bych si neodpustil uvést odkaz na nedávno vyšlou publikaci Glenna Gabbarda „Psychodynamická psychiatrie“, která se touto problematikou podrobně zabývá a k jejímuž českému překladu, bohužel, nedošlo. Dále jsou zde uvedené diagnostické postupy používané v profesionálním poradenství a krátce zde jsou zmíněny rovněž psychologické testové metody.

Další tematické okruhy se nabývají třemi základními psychoterapeutickými směry: psychoanalytickými terapiemi, kognitivně behaviorálními směry, humanistickými směry a rodinnou terapií. Kapitoly týkající se psychoanalýzy se zabývají základními pojmy a problémy v oblasti jakými jsou problematika vztahu, přenosu, protipřenosu a odporu. Kapitoly o kognitivně behaviorální terapii popisují schematicky zejména sedmifázový model změn.

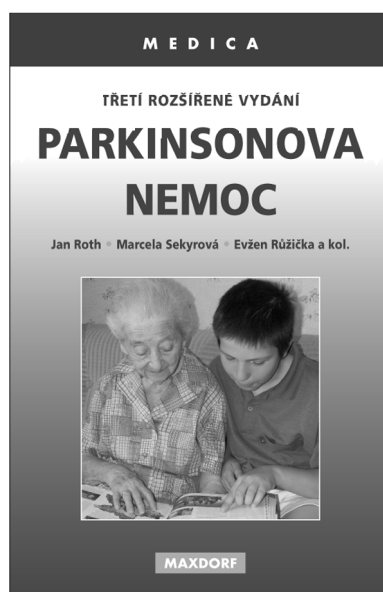
Je jistě chvályhodné, že nemalá část práce je věnována zcela praktickým a jinak běžně opomíjeným aspektům psychoterapie. Jedná se o problémy, se kterými se každý psychoterapeut naprosto běžně potýká, jako je zajištění kvality terapie, supervize, časový harmonogram terapie a v neposlední řadě rovněž i její finanční úhrada.

Pro klinicky orientovaného lékaře či psychologa je pak jistě výhodou, že praktické informace jak vyplývá již z názvu knihy, převažují nad teoretickými aspekty. Více než její třetina knihy (270 stran) je věnována psychoterapeutické léčbě jednotlivých, nejen psychiatrických, ale rovněž i somatických onemocnění. Zde je vidět rovněž i rozdíl mezi českou a německou medicínou, kdy naši západní sousedé kladou stále větší důraz na psychosomatickou medicínu a integraci mezi psychiatrií a nejrůznějšími somatickými obory. Nelze zde popisovat všech 17 podkapitol, ale rád bych zmínil zajímavé oblasti medicíny jako je psychosomatická dermatologie, onemocnění střev, astma bronchiale, kardiologická onemocnění, psychoonkologii či transplantáční medicínu.

Tím se publikace blíží ke konci, další kapitoly obsahují již různá „psychoterapeutická varia“ zaměřená na speciální populace pacientů a zdůrazňují zvláštnosti psychoterapeutické práce s nimi. Čtenář se zde dozví základy o tom, jak psychoterapeuticky pracovat s dětmi a mládeží, seniory, pacienty z odlišného transkulturního prostředí, závislými či sexuálně zneužívanými pacienty. Knihu rozhodně nelze číst vcelku, ale většina psychoterapeutů zde najde mnoho zajímavých informací týkajících se problematiky, o kterou se zajímají. Jednotlivá témata jsou rozpracována často do velkých podrobností, výhodou jsou však přehledné tabulky a souhrny základních informací, které doprovázejí každou kapitolu.

O publikaci se lze více dozvědět na internetových stránkách nakladatelství Thieme, kde jsou volně dostupné předmluvy k jednotlivým vydáním a souhrny jednotlivých kapitol v německém jazyku.

MUDr. Miroslav Sekot

PARKINSONOVA NEMOC (3. vyd.)

Jan Roth, Marcela Sekyrová, Evžen Růžička a kol.

Třetí rozšířené vydání knížky věnované pacientům s Parkinsonovou nemocí a jejich rodinným příslušníkům. První vydání vyšlo v roce 1994 a druhé v roce 1999, obě byla brzy rozebrána. Příručka je doplněna podrobným návodem k rehabilitačním cvičením s více než stem obrázků.

Vydal Maxdorf v roce 2005, formát 130 x 200 mm, brož.,
ISBN 80-7345-044-5, 192 str., 245 Kč.

Objednávku můžete poslat na adresu:
Nakladatelské a tiskové středisko ČLS JEP,
Sokolská 31, 120 26 Praha 2, fax: 224 266 226,
e-mail: nts@cls.cz